

(8) וזכר
מנה

תכר נשים פטורות. דמ"ט שה"ג הוא
ואפ"ז דמ"ט מתייבשת כל מ"ט
כגון סוכה מ"ט מלואו וז"ל מקיימים מסרי
שם גרמא פ"ט הלכה (שליה) שמי"ט
ס"ה ר"ז וכסודרין פ"ה אמרי' על ברכת
סלכנה ס"ה ר"ז ל"ג ל"ג מוכרי משמע
קלח דמכרין ונמשך ל"ג נשים חלה
לישאל כשנמלא מקו :

(7) ע"ה
כ"ב

סי' תכר מ' תרומה לבנה באירוסה וכו'. ג"כ ע"ן במג"א סק"א שכתב דברכת הלבנה היא מ"ט
שה"ג ונשיק פטורות וכתב כן בשם הש"ת הקדוש. ולדעתו זה היא תפוח מאד ואין לו ענין
כלל למ"ט שה"ג דכלל זה לא נאמר רק במצות דגוף המצוה שייכח הסיד בכל ענין ובכל זמן כגון במצוה
אך סוכה ולולב וכדומה דמצוה זו נמשך לתפוחים בתפוחים כמו בתפוחי ואייל כמו בנין ואפ"כ אמרי'
הצורה שבימים הללו חייב וסכנו ואילך מסור פובת דברי מ"ט שה"ג ולכך נשים פטורות אבל בלבנה אפ"כ
היא לא מניעה מכת חוסן זה היא המניעה מנוח המצוה שלא שייכא או דמנין אם כבר בידך מעט אחת על
אחיחה כ"א שייך ברכת ע"ד ב"ט כיון שכבר בידך מ"א לו יהא דהוי סרי חדש אם בידך עליו בשעת ראיה
או אכילה אי"ז לברך אילך עוד ומכל מקום כשמתחדש בשנת חודשה סרי חדש מכרין שנית ואמו יחשב
כוח זמן גרמא זה דמ"א אינו ראוי המניעה מכת חוסן ואפ"כ לא ברך עליו בחודש הזה מכל מקום לא
שייך עוד ברכת מכת דמתחלה להתקמן אחר כך וא"כ הוי מניעת הברכה שאין כאן נוח הדבר לברך עליו
והנה המניעה מכת הדבר שאין כאן לברך עליו ולא מכת חוסן דאמו בשרי דלא שכיח רק בקרב לא תהיה
האשה פוברת על אכילתה או ראיה שהיונו כיון דהוי זמן גרמא שבוחר ליתגור לנגן פירות זה דמ"א
אינו כך הלבנה בכל חדש כמו פטורי בכל שנה ולכך כיון דאין מניעה זו מכת חוסן רק מכת הלבנה
דבשעת חודש מכרין ובשעת השחרה אין מכרין ואין המניעה מכת חוסן רק מנוח הלבנה הוי מ"ט
הלבנה חדש בחודשה כמ"י של ע"ה ואין זה מ"ט שזמנו גרמא כגלגלך ברין ורבו לא דבר בחיי מלאה
במיליה מבכרם הרפת הדק :

וואמנם ודאי בדבר פלוס טובא לכאורה אח"י לה תפא זו מלוס שה"ג. ולפוס ריטבא ח"ן לך מלוס שה"ג זימר
מזו. אבל לאחר העיון נראה שיש טורח לזה ע"פ מ"י דגלג"ה י"ט לתפוס ג"כ כמה שמכח כרמב"ן ז"ל
שם גם בפרים בין המלוס שאין כו"ג שיי"ט. וכל לכאורה בטורים ודאי כו"ל מלוס שה"ג. שאינה נוהגת אלא מן
כעלמם ועד המנוכה. אלא דבדורא ה"ן (פ"ה דביכורים) דנשים ועבדים חייבין בהבאת ביכורים. ואפ"י מקריאה
לא מיפריי אלא פלוס שאין יכולין לומר אשר נחמה לי ס'. כמבואר במתני' שם. הרי מבואר להדיא כדברי כרמב"ן
ז"ל דכו"ל בכלל המלוס שאין כו"ג. ובנד"ה בדבר קשה סתמא מ"י. והא ודאי נראה לכאורה דכו"ל מ"ט שה"ג
לדכתיבא. ואמנם נראה כמ"כ כ"ג ס"ה (לפ"י דמנינה כי עיני) דלא מיקרי מ"ט שה"ג אלא דוקא מלוס שפול
פלגם אינה נוכחם אלא בזמן ידוע. דגו"כ כו"ל הוא שלא תפא אלא כחוסן הזמן שקבטת לפ סורס. אבל היבא
דדבר אחר כו"ל שגורס לא פלא ההקיים אלא כחוסן הזמן. וכגון הבאת ביכורים. דמ"ט שאין מציין קודם מלנה
כיון רק פלוס דשמי הלחם מעבדין פליכס. שאין מציין לחקדש. וכל"ל קודם לעומר שאסורין משום חדש אפ"י להסד דקרינא קרא
ביכורים. וכן מציין להביא מן פחדם לחקדש. וכל"ל קודם לעומר שאסורין משום חדש אפ"י להסד דקרינא קרא
המטכס שאין מציין סוד היינו רק משום דכתיב אשר הכי מחרתך. דחשמע כל זמן שמלחין בארץ. אבל מההנוכה
ואילך שוב אין ספירות מלחין בשדה. וכבר כלל לחי מן השדה. וכדורשינן בספרי (תבא פסקא ר"ז) שיי"ט. אין זה
בכלל מ"ט שהזמן גרמא. ומעמיה לפ"י ממילא מבואר דמ"ט דספירה בטומר נמי כיון דסתמא דזמן המלוס כוקבע
בזמנו הזמן. שיינו רק מכוס שמלחין בטומר כדכתיב מו"ס כתיבכס אם פומר כחנפסה וגו' וכתיב מהלל תרמס בקמה
מהל לשטר וגו'. וא"כ לא הזמן מלך פלמו גורם שלא תהקיים המלוס בזמן אחר. אלא דבר אחר כו"ל שגורס לקביעות
זמן זה. הילכך אין זו בכלל מ"ט שה"ג. וא"י לך למימר שפליגין מתיבנות דב. כן נראה מוכרח כמנוח כרמב"ן ז"ל.
ולשיטתו אולי דקחשיב גם הבאת ביכורים בכלל המלוס שאין הזמן גרמא. וכדמכח ממחסינן דפ"ה דביכורים :

(9) ריב"ט
ע"ה

(11) תכר
קרינא

(10) ע"ה קרינא כ"ט

ארתו הנה מחייבין גם האשה ואין זמן הקבוע
לכו פטורה דהנה אמינא היא תתעסק בין
ביום בין בלילה עד שתמול את בנה בזמנו
אבל הציעית היא מצוה שתלויה על גופו של
אדם ואי הנה מחייבין האשה היחה מצוהה
בטלוייה בזמן הלכך פטורה.

אידוי מגל דלא מיחייבא דכתיב אשר צוה
אותו אלהים אותו ולא אותה. 108. אי
קשיא מאי איצטרכינן לקרא תיפוק ליה
דהויא לה מילה מצוה שהזמן גרמא, חדא
דכתיב 109. וביום השמיני ימול חודא דאין
מצוה מילה אלא ביום ולא בלילה כדאיתא
במגילה, 110. שאין מדולין אלא ביום, והתינוח
מיום שמיני, לא קשיא שאין היום קבוע וידוע
בשנה, 111. מה שאין כן ביום שמיני של מילה,
אבל זה שאין מצוה מילה נהנה בלילה אלא
ביום קשיא, דומיא דציעית שאינה נוהגת

(12)

בלילה אלא ביום משום הכי מצי לה תנא לקמן
112. בכלל מצוות עשה שהזמן גרמא. 113. תשובה
הכי אמרינן דמצוות עשה שהזמן גרמא נשים
פטורות הני מילי מצוה דחליא בגופה, והיא
אינה מצוה אלא לזמן ידוע ולא בכל זמן,
אבל מצוה דלא תליא בגופה כגון למול את
בנה אף על גב דמילת הבן יש לה זמן גוה
דקבוע הזמן לבן הנימול 114. אבל האב
שצוהו הבורא להתעסק במילת בנו, העסק
הוא אין לו זמן 115. שבין ביום ובין בלילה
ישרת ויכין צרכי מילת בנו, והלכך אי לאו

לענין דלק"מ דלא הוי מ"ע שהז"ג אלא כל היכא

13 תש"ס 13

... ול"נ דלק"מ דלא הוי מ"ע שהז"ג אלא כל היכא שהזמן הקבוע לה הוא קבוע ועומד בענין כשעבר הזמן אורא לה לגמרי ובטלה מצותה ואין לה תשלומין מצתה כשופר סוכה ולולב חגיגה וראיי' כשעבר רגל זה ולא קיימיה בטלה מצוותה לגמרי ואע"ג דכשיחזור ויבאו רגלים אלו לאחר זמן הדר חייבים כמצות הללו ההיא מצות בפ"ע הן ואינן תשלומין לאותן שלא קיים אלא חיוב מחדש הוא דהא אפי' קיימן עכשיו צריך לחזור ולקיימן להבא, אבל גבי סמיכה הא קביעת זמן שקבע תורה למצותו ביום דווקא ולא כלילה אין הלילה מבטל מצותו לגמרי אלא מפסקת דהלילה עצמה אינ' ראוי לסמיכה אבל אינ' מבטלת חיוב מצות סמיכה מהבעלים לגמרי אלא כשהאיר היום חזר וניעור והדר הורא עליה מצות סמיכה של קרבן זה גופא עליו ולעולם בכל יום בעמוד וסמון קאי ואין זה מ"ע שהז"ג דהא אין הזמן גורם ביטול מצותו לגמרי ואינו אלא מפסיק מצד עצמו של זמן שאינו ראוי אבל חיוב המצוה מצד עצמו במקומ' עומדת והיא עצמה וחזרת למקומ' ביום ומצוה אחת היא, שהרי חיוב מצות סמיכת קרבן זה על הבעל אינו אלא פעם אחת לעולם ואם היה סומך אתמול פקע חיוב מצוה זו לגמרי מעליו ואם לא סמך אתמול האי מצוה גופ' שחייב אתמול היא היא עצמה וחזרת וניעורת היום וחייב לקיימה, והכי נמי מצות ציצית ותפילין למאן דאמר אין נוהגין כלילה דחשיב ליה ברפ"י דעירובין (דף צ"ו ע"א) מצות עשה שהז"ג לפטור את הנשים ולא אמרינן דהלילה מפסקת ואינה מבטלת דהא בהאיר היום בכל יום ויום חזר וניעורין וחייבין בהן, לא דמי למצות סמיכה דגבי ציצית ותפילין אין יום ויום ושעה ושעה תשלומין לחברתה שאם לא קיים ביום זה אין יום הבא תשלומין לו דהא אפי' אם קיימיה ביומו מחויב בהן למחר וחיוכא בפני עצמו מצד עצמו וכן בכל שעה ושעה, לפיכך אי אין נוהגים כלילה הא ודאי אין זה הפסק לחזר אלא ביטול גמור שפטורין לגמרי ואין להן תשלומין בקיומן בשאר ימים דאינהו די להפסיק את עצמן מחיוב הרמיה עליו מצד עצמו מפני עצמן, דהא אפי' היו זמן כלילה אכתי נמי מחויב בהו בשאר ימים וכיון דאין

וב אמנם העיקר גראה דמצות האב הוא המעשה ממש והעסק הוא מתורת הכשר מצוה לבד כמו בעלמא וכן מתבאר מלשון התוריד למדקדק היטב ברביו. וכן מתבאר מדעת האר"ז שכתב דאם האב מוהל אסור לכבד לאחר אלמא דגוף מעשה המילה רמי אקרפתא דאבוה ואפילו הד"מ (ביו"ד סימן רס"ז) לא הקשה עליו אלא מטעם דשלוחו כמותו ועיין בקצה"ח וסי' ש"ס אבל אי נימא דעיקר מצותו דאב הוא העסק בלבד יכול לכבד לאחר ומקיים מצותו כיון שבנו נימול על ידו אלא כוונת התוריד לחלק בין מצות האב לכבו ובין שאר מצוה התלוי בגופו של אדם הוא מטעם דס"ל להתוריד דעיקר מ"ע שהז"ג הוא שהזמן הוא המחייב

במצוה אבל מצוה שאין הזמן מחייבה אע"פ שיש זמן לקיומה לאו זמן גרמא היא ומה"ס כתב התוריד דמה שמילה נוהגת בשמיני לא חשיב זמן גרמא כיון שאין היום קבוע וידוע בשנה ור"ל דאין הזמן הוא סבה לחיוב המצוה שהרי נוהגת בכל יום, ולפ"ז שפיר כתב התוריד דדוקא במצוה שתלוי בגופו של אדם והיא אינה נוהגת אלא ביום אלמא דהזמן ריוס הוא המחייב המצוה ומש"ה ה"ל זמן גרמא משא"כ מצות האב במילת בנו נהי דקבעה תורה זמן במילה ביום ולא כלילה מ"מ אין קביעות הזמן אלא בגוף מילת הבן אבל מצות האב אין לה זמן מצד עצמותה שהרי מחויב להתעסק אף כלילה ולא מתורת להכניס עצמו במצוה דלמחר אלא אף כלילה לא נפטור האב ממצותו אלא דא"א לקיים מצותו בפועל מצד קביעות הזמן שיש במילת הבן אבל העסק שאפשר לקיים אף כלילה מחויב מיד אף שאפשר לסרוח למחר דבעלמא לא מחייבין בכה"ג היכא דעדיין לא מטי זמן חיובא דמצוה ומש"ה מצות האב חשיב לאו זמן גרמא אף שיש זמן לקיומה והו"א דאשה מחויבת בין ללסרוח כלילה ובין למולו ביום כיון דמחויבת תדיר וזה נכון:

3